

YOSH BOLALARDA STOMATOLOGIK KASALLIKLAR

Faxriddinova Sarvina Sanjar qizi

EMU University stomatologiya fakulteti 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu yo'nalish zamonaviy stomatologiyada ustuvor hisoblanadi. Ko'pgina mamlakatlarning tajribasi shuni ko'rsatadiki, stomatolog xodimlarning oddiy miqdoriy o'sishi, stomatologik xizmatni moliyalashtirish va moddiy jihatdan ta'minlash, tish karieslari va periodontal kasalliklarning tarqalishi va intensivligida mavjud vaziyatni o'zgartirish uchun yetarli bo'lmaydi.

Kalit so'zlar: tish, sun'iy oziqlantirish, tish kasalliklarining oldini olish.

Yosh bolalarda stomatologik kasalliklar, ya'ni og'iz va tishlar bilan bog'liq muammolar, o'smirlar va yosh bolalar orasida keng tarqalgan bo'lib, ularning sog'lig'iga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Bu turdagi kasalliklar asosan quyidagilarga bo'linadi:

1. **Karies (tishlarni chirishi):** Karies — bu tishlarning emalini va dentinini zararlaydi, natijada tishlar kutilganidek yomonlashadi. Bolalarda kariesning eng keng tarqalgan sababi — toza tishlash odatining yo'qligi, shuningdek, shakarli va kislotali oziq-ovqatlarni iste'mol qilish.

2. **Gingivit (gumma yallig'lanishi):** Gingivit — bu tish go'shtining yallig'lanishi. Uning belgilari tish go'shtining qizarishi, shishishi va qonashidir. Bolalarda gingivitning sababi — tishlarning tozalanmasligi, bakteriyalar va plakalar yig'ilishi.

3. **Plaqalar va tarkibiy moddalarning yig'ilishi:** Tishlarda plaqalar (bakteriyalarning yig'ilishi) to'planishi va tishlarning to'liq tozalanmasligi stomatologik muammolarga olib keladi. Agar plaqa o'z vaqtida tozalanmasa, u karies yoki gingivit kabi kasalliklarga olib kelishi mumkin.

4. **Rug'lar va tishlarni noto'g'ri joylashishi (ortodontik muammolar):** Bolalarda tishlarning noto'g'ri o'sishi yoki bir-biriga yondashishi ham stomatologik muammolarga olib kelishi mumkin. Bunday holatlarda ortodontik muolajalar zarur bo'lishi mumkin.

5. **Tishlarni siqish va yomon odatlar:** Ba'zi bolalar tishlarini siqish, tishlarni chaynash yoki yomon odatlar (masalan, barmoqlarni chaynash) bilan shug'ullanishadi. Bu ham stomatologik muammolarga olib kelishi mumkin.

6. **Oral infeksiyalar:** Bolalarda ba'zi infeksiyalar, masalan, aftalar yoki stomatitlar, og'iz bo'shlig'ida og'riq va yallig'lanishlarga sabab bo'lishi mumkin. Ular ko'pincha viruslar yoki bakteriyalar tufayli yuzaga keladi.

Stomatologik kasalliklarning oldini olish:

- **Tishlarni muntazam tozalash:** Tishlarni kamida ikki marta, ya'ni tongda va kechqurun tozalash.
- **Tish pastasini to'g'ri tanlash:** Fluoridli tish pastasi tishlarni himoya qiladi.
- **Oziqlanishni nazorat qilish:** Shakarli va kislotali ovqatlarni kamaytirish, ko'p miqdorda suv ichish va to'g'ri ovqatlanish.
- **Davomiy stomatologik tekshiruvlar:** Bolalar uchun stomatologga muntazam ravishda borish tavsiya etiladi.

Agar bu kasalliklar vaqtida davolansa, bolalarning og'iz va tish salomatligi yaxshilanadi va ular katta yoshda sog'lom tishlar bilan yashash imkoniyatiga ega bo'lishadi.

Tish kasalliklarining oldini olish og'iz bo'shlig'i kasalliklarining paydo bo'lishi va rivojlanishining oldini olish hisoblanadi.

Jahon stomatologik amaliyoti ishonchli profilaktik dasturlarini qo'llash tishlarning karies intensivligi va periodontal kasalliklar jadalligini keskin pasayishiga olib keladi, bolalarda tishlarning erta yo'qotilish hollari kamayishiga va sun'iy tishlari bo'lgan bolalar va o'smirlar sonini kamayishiga muhim o'rin tutadi.

Hozirgi kunda oddiy va arzon narxlarda profilaktik ogohlantirish bilan oldini olish mumkin bo'lgan kasalliklarni davolash uchun muhim moddiy resurslarni sarflashni davom ettirish mantiqiy jihatdan to'g'ri emas. Shu sababli, tish kasalliklarining oldini olish tish kasalliklari uchun xavf omillarini bartaraf etadigan shart-sharoitlarni yaratishga qaratilgan

ijtimoiy va individual kompleks profilaktika choralari tizimini joriy etishni nazarda tutishi kerak.

Mamlakatimizda stomatologik kasalliklar etarlicha ko'p uchraydi, holatning shu tarzda davom etishi kasalliklarning rivojlanishiga ta'sir ko'rsatadigan sharoitlarni ma'lum yo'nalishda o'zgartirilmasa, ularning yanada oshishini kutish kerak. Ayniqsa, bolalar orasida stomatologik kasalliklar oldini olish uchun butun jamiyatning sa'y harakatini yo'naltirish maqsadga muvofiq.

Tish cho'tkasi va pastasi og'iz gigienasi uchun bolalarning umumiy gigienasining ajralmas qismi hisoblanadi.

Uning samaradorligi asosan tish va tishlarni tozalash usullariga bog'liq.

Har bir bola og'iz bo'shlig'ini ehtiyotkorlik bilan va to'g'ri parvarish qilish eng muhim profilaktik va yordamchi terapevtik muolaja ekanligiga ishonch hosil qilishi kerak.

Tish shifokorining vazifasi bemorlarni tish kariyeri va periodontal kasalliklarni oldini olish uchun etarli bo'lgan og'iz gigienasini saqlab qolish uchun lozim amaliyotlarni uqtirishni o'z ichiga oladi.

Ota-onalarga bolaning tishlarini har kuni ikki marta tozalashni nazorat qilish tavsiya etildi. Uglevodlarga boy oziq-ovqat mahsulotlari, ya'ni shakarlarining og'iz bo'shlig'ida ortiqcha miqdori va davomiyligini kamaytirishning ahamiyati tushuntirildi. Ratsional ovqatlanish bo'yicha tavsiyalar berildi. Ftorid qo'shimchalarining tashuvchisi sifatida yodlangan-ftorli tuzni iste'mol qilish tavsiya etildi. Suhbat davomida otaonalarning bolalarni tekshirish hamda gigienik va profilaktik tadbirlarni o'tkazish bo'yicha ixtiyoriy roziligi olindi.

Ikkinchi bosqichda bolalar guruhlarida "tishlarni sog'lom saqlash", "tishlarni tozalash usuli", "ratsional ovqatlanish va sog'lom tishlar" salomatlik darslari o'tkazildi. Bolalar bog'chasi tarbiyachilari bilan suhbatlar o'tkazildi, unda sut tishlari davrida og'iz bo'shlig'ining sifatli gigienasini o'rgatish zarurligi ta'kidlandi. Bu yoshda tarbiyachining o'rni bolalar uchun muhim rol o'ynashi hisobga olindi. Tarbiyachilar sog'liqni saqlash darslarida faol ishtirok etdilar.

Tadqiqotning uchinchi bosqichida bolalarda og'iz bo'shlig'ining dastlabki gigienik holati aniqlandi. Tishlar holatini baholash umumiy qabul qilingan usul bo'yicha soddalashtirilgan Grin-Vermillion indeksi (OHI – S, Green-Vermillion, 1964) yordamida amalga oshirildi. Bolalarda individual og'iz gigiena (OHI-S0) dastlabki darajasi qoniqarsiz edi ($1,91 \pm 0,15$ dan $2,31 \pm 0,17$ gacha). Natijalar shuni ko'rsatadiki, ota-onalar farzandlarining tishlari gigienik holatiga etarlicha e'tibor bermaydilar.

To'rtinchi bosqichda bolalarning og'iz bo'shlig'ining mustaqil individual gigienasi darajasi baholandi. Shu maqsadda tarbiyalanuvchilar bilan suhbat o'tkazildi, ularning yoshi uchun sodda va tushunarli bo'lgan, tishlarni muntazam tozalash, tish cho'tkasi, pastalari, floss, og'iz yuvish vositalarining ahamiyati tushuntirildi. Uglevodlarga boy oziq-ovqat mahsulotlarining ko'pligi, ya'ni shirinliklar iste'moliga alohida e'tibor qaratildi. Keyin barcha bolalar modellarda tishlarni tozalashning standart usuli o'rgatildi. 1 oydan so'ng bolalarda shaxsiy og'iz bo'shlig'i gigienasi darajasi qayta aniqlandi. Soddalashtirilgan Grin-Vermillion indeksi ko'rsatkichlari bir oz yaxshilandi.

Og'iz bo'shlig'i gigienasi chora-tadbirlarini muntazam o'tkazish uchun motivatsiyalash, ratsional ovqatlanish haqida suhbat, asosan

uglevodlarni o'z ichiga olgan mahsulotlar soni va miqdorini kamaytirish, bolalar va ularning ota-onalari, tarbiyachilar bilan o'tkazilgan ftoridlardan foydalanishning tishlar uchun ahamiyatini tushuntirish, sut prikusi davrida bolalar og'iz bo'shlig'ining gigienik holatini sezilarli darajada yaxshilashga yordam berdi.

REFERENCES

1. KH.P.Kamilov, S.X.Yusupalixodjayeva, U.A Shukurova.Toshkent 2017
2. Irsaliyev X.I. Nigmatov R.N. Xabilov N.L. Akbarov A.N. Darslik Toshkent Glabol books 2018
3. Maxsudov S.N. Shukurova G.R. Yangiyo'l poligraph servic 2008.
4. Safarov T .X. Xalilov I.X. Bolalar stomatologiyasidan amaliy qo'llanma. Toshkent Abu Ali Ibn Sino nashriyoti 1997.
5. Kodirova, M. M., & Anvarova, S. (2024). TIBBIY MALAKALI MUTAXASISLARNI TAYORLASHDA UMUMIY TIBBIY PEDAGOGIKADAN FOYDALANISH MEHANIZMI.(KOMMUNAL VA MEHNAT GIGIYENASI FANINI OQITISH MISOLIDA). Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi, 20(4), 59-63.

Research Science and Innovation House